

ZABAVNA KNJIŽNICA
za
slovensko mladino.

Urejuje in izdaje
ANTON KOSI,
učitelj v Središču.

XII. zvezek.

V Ljubljani, 1904.

V zalogi izdajateljevi. — Natisnila Kato! Tiskarna.

Cena 30 h (15 kr.).

Naznanilo.

Moj v zadnjem zvezku na ovitku priobčeni poziv na naročbo drugega natiska „Zabavne knjižnice“ ni imel povoljnega uspeha, zakaj število oglašencev za novo izdajo mojega zbornika ni doseglo 200. Ker pa sem povzel iz raznih vprašanj, ki so mi došla od mnogih strani zastran „Zabavne knjižnice“, da mnogo p. n. naročnikov dotičnega poziva v 11. zvezku „Zabavne knjižnice“ niti čitalo ni, zato javljam vsem onim p. n. naročnikom, zlasti pa knjižničarjem ljudskošolskih in ljudskih knjižnic, ki me vprašujejo, kateri zvezki „Zabavne knjižnice“ so še na razpolago — na tem mestu še enkrat, da so mi razun zvezkov 9, 10 in 11 že vsi snopiči pošlji. Podpisaneec pa je pripravljen prirediti — ako se oglasi vsaj 200 naročnikov — novo, popravljeno izdajo prvih devet zvezkov svojega mladinskega zbornika in sicer tako, da bo združenih 9 zvezkov v tri snopiče (I. = 1., 2. in 3. zvezek; II. = 4. 5. in 6. zvezek; III. = 7., 8. in 9. zvezek), ki bi potem v vezani zunanji opravi zagledali beli dan. Cena posameznim vezanim trojnatim zvezkom bi bila približno 1-10 K. V tej stvari prosi blagohotnih poročil

Izdajatelj „Zabavne knjižnice“.

Književno naznanilo.

Podpisaneec namerava izdati v kratkem precej obširno pesmarico z dvo- in troglasnimi narodnimi napevi za šolo in dom, in sicer v štirih delih. Vsa zbirka bo obsegala okoli 400 mičnih napevov, cena snopiču pa bode približno 60—70 h. Da bode založniku možno vsaj približno določiti število, v katerem se naj tiska zgoraj navedena pesmarica, prosi podpisaneec vse one prijatelje narodne glasbe, ki reflektujejo na to glasbeno delo, naj mu blage volje čim najhitrej sporočijo, jeli in v kolikih izvodih želé, da se jim o svojem času dopošlje tu omenjena pesemska zbirka. Ta pesmarica bode kaj primerna tudi za one, ki se učé na gosli ali pa na klavir.

Anton Kosi

učitelj v Središču (Štajersko).

D 88

XII. ZVEZEK.

ZABAVNA KNJIŽNICA

ZA

SLOVENSKO
•• MLADINO ••

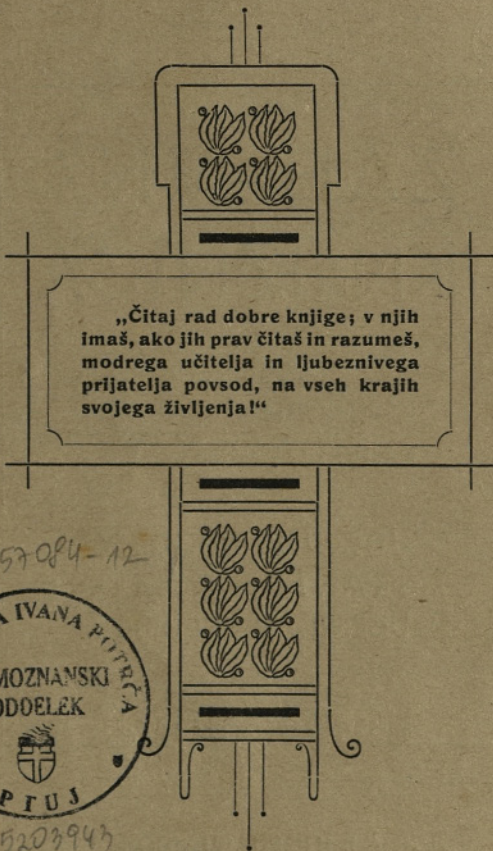
UREJUJE IN IZDAJA
•• ANTON KOSI ••
UČITELJ V SREDIŠČU

•• V LJUBLJANI, 1904. ••

NATISNILA KATOL. TISKARNA.
:: V ZALOGI IZDAJATELJEVI ::

„Čitaj rad dobre knjige; v njih
imaš, ako jih prav čitaš in razumeš,
modrega učitelja in ljubeznivega
prijatelja povsod, na vseh krajih
svojega življenja!“

2 57084-12

5203943

30.12.2009

Ropciak

K. Pfeifferberg

Pripovedni del in pesmi.

Denarje bo kupila.

Minica je blago dete
dobrega srcá,
vsakemu pomaga rada,
kakor vé in zna.

Sliši tožbe svoje mame,
da denarcev ni,
pa se tesno je oklene
ter ji govori:

„Mama, moja ljuba mama,
malo še počaj,
ko bom večja, ti denarcev
kupim, da bo kaj!“

L. Černej.

Dva brata in zlato.

(Ruska narodna pripovedka. — *L. N. Tolstoj.*)

Zivela sta v davnih časih ne daleč od Jeruzalema rodna brata, starejši Afanazij in mlajši Ivan. Stanovala sta na gori, ne daleč od mesta, in živela ob tem, kar so jima dajali ljudje. Vse dni sta preživela na delu. Delala pa nista za se, ampak za uboge ljudi. Kjer so bili trpini utrujeni od dela, kjer sta vedela za bolnike, sirote in vdove, tja sta hodila in tam delala, a odhajala, ne da bi vzela kaj plače.

Tako sta preživela brata ves teden in prihajala le v soboto zvečer v svoje stanišče. Samo v nedeljo sta ostajala doma, molila in se razgovarjala. In angel Gospodov je prihajal k njima in ju blagoslavljal. V ponedeljek sta se razšla vsak na svojo stran. Tako sta živela mnogo let, in vsak teden je prihajal angel Gospodov k njima in ju blagoslavljal.

Neki ponedeljek, ko sta brata odšla na delo vsak na svojo stran, užalilo se je Afanaziju, da se je ločil od ljubljenega mlajšega brata; ustavil se je in se ozrl. No ob enem se je tudi Ivan ustavil in je, kakor da bi bil nekaj opazil, začel nepre-

mično izpod roke gledati pred se. Potem se je približal stvari, ki jo je gledal, a naglo skočil v stran, ter ne ozrši se, zbežal na goro, kakor bi se podila za njim ljuta zver.

Afanazij se je začudil in pohitel na ono mesto, da bi zvedel, česa se je tako prestrašil njegov brat. Še ni bil tam, ko je opazil, da se nekaj blešči na solncu. Pride bliže; na travi, kakor izsipan iz mernika, leži kup zlata . . . In še bolj se začudi Afanazij, zakaj je pobegnil brat. „Česa se je prestrašil in zakaj je zbežal?“ je jel misliti Afanazij. „V zlatu ni greha, greh je v človeku. Z zlatom je možno storiti i dobro. Koliko sirot in vdov je možno prehraniti, koliko golih obleči, koliko ubogih in bolnih zvrčiti s tem zlatom! Midva zdaj služiva ljudem, ali najina usluga je majhna radi najine male moči; s tem zlatom pa bi jim mogla služiti bolje. Tako je mislil Afanazij in hotel povedati vse to bratu, a Ivan je bil že visoko na gori in le kakor hroščka ga je bilo še videti.

Afanazij je snel s sebe obleko, nagrebel v njo zlata, kolikor ga je mogel odnesti, zvalil breme na pleča in ga zanesel v mesto. Prišel je v gostilnico, izročil zlato gostilničarju in šel po ostalo. Ko je znosil vse zlato, je kupil v mestu zemlje, kamenja in lesu, najel delavcev ter začel zidati tri hiše. V mestu je preživel tri mesece ter sezidal tam tri hiše: eno kot zavetišče za vdove in sirote, drugo za hirajoče in ubožce, tretjo za tujce in berače.

Afanazij je poiskal tri bogaboječe starce ter postavil enega na čelo zavetišču, drugega bolnici, a tretjega hiši za tujce. Ostalo je še 3000 zlatnikov; od teh je dal vsakemu starcu po tisoč, da jih razdelé nesrečnikom. In vse tri hiše so se začele polniti ljudstva; ljudje pa so hvalili Afanazija za vse, kar je storil. Afanazij se je radoval tako, da se mu spočetka ni hotelo iti iz mesta. Ker pa je neizmerno ljubil svojega brata, se je vrnil nekoč poslovivši se od ljudstva, ne da bi vzel s seboj le eden novec, v isti stari obleki, v kakoršni je prišel v svoje prejšnje stanišče.

Med potjo k svoji gori premišljuje Afanazij: „Brat ni sodil prav, ko je skočil proč od zlata in zbežal. Nisem li jaz storil bolje?“ Jedva je to pomislil, kar zagleda na poti angela, ki je oba brata nekdanj blagoslavljal, ki pa sedaj grozno gleda nanj. Afanazij je omedlel in le rekel: „Zakaj, Gospod?“ Angel pa je odprl usta in rekel: „Pojdi odtod. Nisi vreden živeti s svojim bratom. En skok tvojega brata je vreden več nego vsa ona dela, ki si jih ti opravil s svojim zlatom.“ Afanazij je začel govoriti o tem, koliko nesrečnežev in tujcev je nahranil, koliko sirot oskrbel. A angel mu je odvrnil: „Tisti hudobec, ki je položil na pot to zlato, da bi te omamil, te je naučil tudi teh besed.“ Sedaj je Afanazij spoznal, da ni opravljal svojih del radi Boga; razjokal se je in se začel kesati.

Tedaj pa je stopil angel s steze ter odprl Afanaziju pot, na kateri je že stal Ivan, priča-

kovaje brata. Odsihdob se Afanazij ni več udal izkušnjavi hudobca, ki siplje zlato, ker je spoznal, da le z delom more služiti Bogu in ljudem, ne pa z zlatom. In brata sta začela živeti po prejšnje.

Poslovenil J. L—č.

Stric Jernejev kovček.

Stric Jernej je bil čudak, pravi čudak. Opravljal je hlapčevska dela pri hiši, a ob nedeljah in praznikih popoldne je imel navadno imenitnejša opravila. Tedaj je najčešče „popravljaj“ ure in urice. To mu je bila največja zabava, dasi so trdili hudomušni ljudje, da ni šla dobro nobena ura več, ki jo je imel kdaj Jernej v rokah. Včasih je tudi vezal kak raztrgan molek ali delal kaj sličnega.

Pred hlevom je imel pod širokim kapom svoj kovček. Pravzaprav je bil to star zaboj, ki pa je imel pokrov na ključavnico-samozapiralko. Gotovo ste že videli kako tako starodavno ključavnico: ako jo s ključem odpremo, zineta dve železi liki kleščice, ter izpustita zarezan železen kljun, ki je pribit na pokrovu, da se isti lahko vzdigne. Ako pokrov zopet spustimo, da pade, zgrabita opisani železi omenjeni kljun in — zaprto je!

V tistem zaboju torej je imel stric Jernej svoje reči: različna kladvica, kleščice, povekšalno

steklo i. t. d. Razen tega so bile v lesenih škatljah razdžane ure in bogve kaj vse!

Jernej je čuval svoj kovčeg kot največji zaklad. Ako je sedel pri njem in polukaval v kolesca, je bil najrajši sam. Če se mu je bližal kak nepovabljen gost, je hitro zmetal vse reči v zaboj ter zaprl pokrov.

Najhuje pa se je Jernej bal — otrok. Seveda! Ako pridejo otroci do takih rečij, je joj!

Na srečo ni bilo pri hiši take drobnjadi. Toda včasih so prišli vnukiči obiskat babico in dedeca in tedaj je imel „stric Jernej“ — kakor so ga po starših tudi oni imenovali — slabe čase. Najlepšega prostega popoldne si skoraj ni upal odpreti zaboja. Lahko si torej mislimo, da je bil radi otrok nevoljen. Največji in zajedno najsitnejši izmed njih je bil Vladko. Najsi ga je stric še tako grdo pogledoval, mu je vendar prilezel bliže in bliže ter ga mučil z raznimi vprašanji: „Stric, čegava je ta ura?“ — „Stric, kje ste dobili tako majhno kladvice?“ — „Stric, ali se lepo vidi skozi tisto steklo?“

Tako in enako povprašuje je prišel do zaboja in že je imel kaj stričevega v rokah. Tedaj je zagodrnjal Jernej, pobasal svoje reči v kovčeg ter zaloputnil pokrov.

To skrivnostno ravnanje pa je še bolj budilo dečkovo radovednost. Nič mu ni šlo končno bolj po glavi nego stričev zaboj. Kaj vse mora biti v njem! Kako lepe reči! Da bi si smel le enkrat vse ogledati, saj bi potem pustil strica

pri miru! — Tako je modroval Vladko, toda upanja ni bilo, da bi mogel kdaj globlje pogledati v skrivnosti stričevega kovčega.

In vendar mu je ponudila usoda priliko, da uteši svojo radovednost.

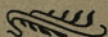
Neke nedelje popoldne je stekel Jernej za čebelami, ki so rojile ter hotele pobegniti. Tedaj se mu je menda prvokrat v življenju pripetilo, da je pustil kovčeg odprt. In prav tedaj je prišel na dvorišče Vladko. Dečko skoraj ni mogel verjeti svojim očem, ko je zagledal pokoncu stoječi pokrov. A ni premišljeval dolgo. Ozrl se je na levo in desno in — že je bil pri zaboju. Hitro je pregledal zgornji predal, ki mu je že bil itak kolikor toliko znan. Da bi vedel globokejše skrivnosti, ga je hotel vzdigniti. Vleče in vleče, a — lop! — pokrov trešči ter se zapre. K sreči je še Vladko odtegnil glavo, da ga ni zadel priostren železni kljun. In vendar — nezgoda! Rob dekove suknje je obtičal med ključavničnimi kleščami. — Zaman se je trudil Vladko, da bi se rešil: bil je pripet!

Oj, kako mu je bilo žal, da je poslušal glas svoje radovednosti! A ni imel dolgo časa, premišljevati o svojem položaju. Jernej je bil prisilil čebele, da so sedle na jablan v sadonosniku ter je pohitel, da bi zaprl kovčeg. Silno ga je iznenadilo in razsrdilo, ko je zagledal ujetega Vladka. Med tem, ko ga je reševal, je razburjeno zaklical: „Ti paglavec ti, ali si mi hotel kaj — vzeti?!“

Te besede so dale osuplemu Vladku zopet govor in užaljen do dna duše je rekel: „Ne, stric, pogledati sem res hotel vaše reči, a vzel bi ne bil ničesar!“ — —

Dasi mu je bil stric Jernej od tega dne mnogo bolj prijazen, se mu je vendar Vladko najrajši — ognil. Tiste ostre stričeve besede so ga vedno bolele in sklenil je trdno, da ne pogleda več šmentanega kovčega in ko bi mu ga tudi stric Jernej sam odprl ter mu ga hotel razkazati. —

L. Černej.

Kmet in Smrt.

(Poljska pravljica.)

Svoje dni je sekal postaren kmet v gozdu drva. Ko se po napornem delu napoti utrujen domov, se mu hipoma pridruži neznana žena. Zona izpreleti kmetiča, ko zapazi svojo spremnjevalko, zakaj bila je neznano grda in grozno suha.

„Ta baba je čisto podobna Smrti“ misli, si kmetič, „prav gotovo je to Smrt sama.“ Vendar pa svoje misli ne razodene, ampak srčno koraka zraven neznanke naprej in skrbno premišljuje, kako bi se iznebil nevšečne mu spremljevalke.

V glavo mu šine dobra misel, katero sklene pri prvi priliki izvesti.

Ob potu je rasel visok in debel hrast. K temu pristopi kmet, izvrtla v debelo deblo globoko

luknjo in gleda prav pazno vanjo. Radovedna neznanka stopi takoj bliže in vpraša kmetiča, zakaj gleda v luknjo.

„Le poglej notri“, odvrne ji navihani kmetič, „in takoj boš vedela, zakaj!“

Smrt pogleda v luknjo, a ne zapazi ničesar. Nevoljna reče kmetu: „Jaz ne vidim ničesar.“

„No, če ne vidiš od zunaj, se ni čuditi, ker si že stara. Splezi pa v luknjo — rad ti pomorem — in videla bodeš vse!“ ji prigovarja kmetič.

Smrt takoj stori po njegovem nasvetu in spleza z velikim trudom skozi luknjo v hrastovo deblo. Zdaj se je kmetiču izpolnila njegova želja. Hitro zgrabi debel klin ter ga zabije v luknjo in — Smrt je ujeta . . .

Milo prosi prevarjena Smrt zvitega kmetiča, naj se je usmili ter jo izpusti; obeta mu tudi, da se mu bo za to hvaležno izkazala in prizanesla njegovemu življenju. Toda vse njene prošnje so zaman. Kmetič se ji hudomušno nasmeje in reče: „Le ostani v luknji, ljuba Smrt, pa si prav dobro oglej njene skrivnosti. Kaj bi vedno pobirala ljudi po zemlji. Izpustim te šele, kadar se mi bode zljubilo.“

Veselo odhiti kmet v vas in pove sosedom, kako je nabrisal Smrt. Vsi vaščani se vesele ž njim in ga hvalijo, ker jih je rešil neusmiljenke — Smrti.

Od onega časa, kar je Smrt tičala ujeta v hrastovem deblu, ni na svetu nihče več umrl. Naš kmetič je učakal 300 let ter videl vnuke svojih vnukov. Toda od dne do dne je postajal bolj slaboten in bolehen; videl je, da je na svetu ljudem le v nadlogo in pristudilo se mu je življenje. Začne se kesati svojega čina in sklene Smrt izpustiti.

Nekega dne se napoti slabotni starček, opiraje se na palico, k hrastu, v katerem je bila zaprta Smrt. S tresočo roko izvleče klin iz luknje in — takoj skoči Smrt na prosto.

Starček pade na kolena ter jo lepo prosi, naj ga reši življenja, katerega se je že naveličal. Sedaj pa je Smrt gluha za njegove prošnje, kakor je bil on nekdam za njene. Molčé odhiti po svetu in pobira ljudi, kakor ji je bil ukazal vsemogočni Bog. Ljudje so umirali, le starček, ki si je Smrti najbolj želel, ni umrl. — —

Nekega dne nastane v hiši, kjer je stanoval starček, požar. Vsi se rešijo, le starček, ki so ga že zapustile moči, ostane notri. Nihče se ne upa v ogenj, da bi ga rešil, ker se vsak boji za svoje življenje. Ko začne starčka dušiti, zbere svoje poslednje moči in se priplazi iz goreče hiše.

Brez zavesti se zgrudi na tla . . .

Tedaj se mu prikaže žena vseskozi podobna oni, katero je bil v gozdu prekanil. Starček spozna — Smrt. Žena ga resno pogleda in ga vpraša: „Ali hočeš zdaj iti z menoj?“

„Pelji me k Bogu,“ odgovori starček, „zdaj spoznam, da si ti božja poslanka! Vem, da je vse prav, kar ti Bog ukaže in da nisem prav ravnal, ker sem se drznil tebe ujeti. Kar Bog stori, vse prav stori.“ —

Z radostnim nasmehom in zaupajoč na božjo milost in dobrotljivost izdahne starček svojo dušo.

Ivan z Brega.

Na dveh pogrebih.

Bil sem v enem letu
na pogrebih dveh
in kedar se spomnim,
solze so v očeh.

Prvikrat so djali
mater v hladni grob,
oče jo je spremil
s sinčkom tja na rob.

Drugikrat je oče
zginil ravno tam,
ob gomili plakal
pa je sinček — sam!

L. Černej.

Gospod Serafin.

Črtica. Spisal *Ivan Stukelj*.

I.

Na obzorju mladostnih spominov se mi dviga izza Kamniških planin nežna podoba gospoda Serafina.

Kamnik, mesto na Kranjskem, slovi po svoji krasni legi ob bodri Bistrici in po čvrstem plininskem zraku, ki veje od severa z belih snežnikov. V Šutni, predmestju tega mesta, je imel gospod Serafin svojo enonadstropno hišo. Živel je v oni prijetni dobi, ko je bilo življenje po malih mestih čisto domače, in so meščani v letnem času ob nedeljah in praznikih goloroki posedali na klopcah pred hišami ter s svojci in sosedi kramljali o novicah in vsakdanjih rečeh, prav kakor po vaseh in trgih.

„Gospod Serafin“ — s tem imenom je bil znan po vsem mestu. Vsak dan si ga videl zjutraj, ko je hitel v samostan k sedmi maši. Molitvenik je držal v levici, v desnici pa izprehodno palčico. V cerkev ni vstopil pri glavnih vratih, ampak pri samostanskih. Tam je malo pokramljal z vratarjem ali s kakim patrom, če se je slučajno z njim sešel. Po maši je naglo stopal proti domu po Samostanski ulici črez tedanji Klanec. Medpotoma je včasih ogovarjal znance in znanke, z nekaterimi je tudi postal nekoliko, navadno pa se mu je mudilo ter je hitel, da mu je vrhnja suknja frfrala

nalik perutim. Včasih je izpregovoril s kom, kakor bi mu vrgel pest besed nasproti in odhitel je dalje. Svetovnih novic je mnogo vedel, ker je čital časnike, ki so pa tisti čas dohajali le med najbolj omikane meščane. Vojskovala se je takrat (1859. in 1866.) naša država z Italijani in Prusi. Italijane so splošno imenovali Pijemonteze ali Sardince. Natančno je vedel Serafin, kje je sedaj Pijemontez. — „Kmalu bo bitka pri Magenti!“ je klical po potu prijateljem. Črez nekoliko dni je zopet oznanjal: „Tepeni smo bili pri Magenti in Solferinu!“

Z veseljem je poročal zmago nad Italijani pri otoku Visu in Kustoci. Ko pa je prišlo do našega poraza pri Kraljevem gradcu proti „Prajzu“, kakor je on nazival Prusa, se je jezil: „Sramota, take puške ima naša armada; škoda naših fantov, naj bi šli s takimi pihalniki rajše nad zajce, ne pa nad Prajze!“

Približal se je mesec maj s priljubljenimi „šmarnicami“. Tedaj sta se Marijina oltarja v samostanski in župni cerkvi na Šutni prirejala po njegovem okusu. Kako umetniško lepo je znal razporediti vse, od malih cvetic v loncih in vazah do visokih oleandrov in palm! Ob oboku nad šmarnicami je razobesil raznobojna zagrinjala, da so se v slikovito krasnih gubah spuščala po stenah. Vsako leto je kaj na novo izpremenil ali dodal — in „šmarnice“ so bile vedno lepše... Ravno tako je pomagal pri vsaki okrasbi, kadar

so praznovali proščenje ali kako drugo slovesnost, naj si je bilo na Šutni, v frančiškanski cerkvi, na Malem gradu ali Žalah. Vsi, ki so pri tem sodelovali, so dobro vedeli, da brez njega ne bi mogli dela izvršiti v tako splošno zadovoljnost.

II.

Pisal se je pravzaprav Franc Serafin Videl. Njegov oče mu je pripravil lepo imetje. Po smrti svojih starišev je gospod Serafin izgubil vsako veselje do posestva, zato ga je prodal in živel zasebno. Največ zabave in dela je imel odslej s svojim velikim vrtom, ki ga je spretno in umno sam urejeval in obdeloval.

Živel je skromno in vedno v delu. Rad je zahajal med prijatelje in znance, ki so ga vsi ljubili spričo njegove nežne otroške narave. Siro-maki so našli pri njem vedno podporo; malo-pridneži so večkrat njegovo dobrotljivost celo zlorabljali. Sovraštva ni poznal; bil je pohleven kakor jagnje. Kdor pa ga je kedaj občutno razžalil, se mu je zameril za vedno. Ako je takega razžaljivca srečal na cesti, pogledal ga je z resnim očesom, obrnil se proč in s pospešenimi koraki pohitel mimo njega, češ: „Ti nisi dober človek; bojim se te . . .“

Zanimal se je gospod Serafin tudi za šolsko mladino. Po poti je ogovarjal šolarčke in se z dovtipnimi besedami pošalil z njimi in jih malo

podražil. Ob koncu šolskega leta je najpridnejše obdaroval z lepimi spominki. O božičnih praznikih je povabil nekatere učence, da so mu pred njegovimi jaslicami zapeli svetonočnice. Posebno ga je razveselila kaka nova božična pesem.

Njegove jaslice so bile prava umetnina. Pri podobarju je dal po svojih načrtih izrezljati podobice pastirjev in rojstvo. Kako slikovit hribček je napravil! Tu so bili palmovi in oljkovi gozdiči, tam zelene trate z ovčicami, bele ceste in steze, prepadi in soteske; hudournik je napravil gospod Serafin iz svetlega stanijola*), ob eni strani pa celo pravcati vodomet, pod katerim so se podile goske in race iz stekla. Te jaslice bi morali videti, zakaj popisati se ne dadó. S pravo otroško radostjo je razkazoval posamezne imenitosti svojih jaslic.

In njegovo božično drevo! To vam je bila krasota! Tu si videl ovčice iz volne, slone, zajčke in druge živali. Ah, in kaj vse je bilo iz zlatega, srebrnega in raznobarnega papirja, iz svetlih žic: zvezde, košarice, ladjice, verižice in druge drobnosti! Vsako leto je izumil in krasno izdelal kaj novega, izvirnega. Vse okraske božičnega drevesca je po Božiču skrbno spravil v poseben zabojček. Na sveti večer je povabil nekaj bližnjih prijateljskih rodbin na čaj. Dobro mu je bilo pri srcu, ko so občudovali in hvalili njegove jaslice in lepo božično drevesce.

*) Štanijol = zelo tanka, papirju podobna cinasta ploševina.

III.

Moj tovariš Makso me je nekega dne seznanil z gospodom Serafinom, ko je šel k njemu na vrt po cvetice. Že medpotom se je Makso porredno nasmihal, pa jaz nisem vedel, kaj to pomeni. V veži naju je sprejel gospod Serafin, potem pa naju povedel na vrt. Kaj mi pride nasproti? Čudna ptica z dolgim kljunom in neprimerno visokimi, tenkimi nogami. Kako ponosito in samozavestno je stopala, zvijala svoj dolg vrat, obračala drobno glavico s čopom dolgih peres ter me pogledovala jako nezaupno. Nikdar poprej še nisem videl take ptice; kar strmel sem in sem se čudil. Pozneje sem zvedel, da je bil srebrni žrjav, popolnoma udomačen. Komaj sem si nekoliko ogledal gosposkega ptiča, kar pokaže porredni Makso z roko na me. V hipu se zakadi ptič v me ter mi zbije kapo z glave in me nemilo zgrabi za lase.

„Beži!“ vzklikne tovariš.

In jaz jo navrem po beli peščeni poti po vrtu, sovražnik pa za menoj. Zdaj je tekel po dveh, zdaj skakljal po eni nogi ali pa prehotal s perutnicami, zaganjajoč se mi v hrbet, da se je kar kadilo za nama. Zdaj pa zdaj me je vščipnil v nogo ali v roko. Izprva sem se smejal, a ko sem drugikrat preletel veliki vrt, postajalo mi je vroče, šlo mi je na jok... To zapazi gospod Serafin, ki se je dozdej od srca smejal ter pokliče

žrjava po imenu: „Kupido!“ Nato prime žrjava in mi da košček mesa, naj ga pomolim ptiču. Storil sem to s strahom, a od tedaj sva bila s Kupidom prijatelja.

Ko sem zopet prišel na vrt gospoda Serafina, sem prinesel v zavitku glist deževnic. Te je žrjav posebno čislal; vselej jih je slastno pozobal in potem še vedno silil s svojim dolgim kljunom v žep, pogledujoč me po strani: „Ali jih nimaš več?“ —

Res, ta ptica je bila vsakomu v zabavo, vse je delala šegavo in nekako premišljeno. — —

Gospod Serafin je imel vedno kako posebno žival. Udomačil si je tudi kavko, a to je nekega dne ukončal žrjav, ki ji je bil vedno hud sovražnik. Dobil je potem šojo, kateri je napravil na glavi rdeč greben; prilepil je namreč na temenu s klejem rdeči krpici, ki ju je potem izrezal nalik petelinjemu grebenu. Vsak jo je s čudom ogledoval zaradi njenega okraska na glavi ter jo težko spoznal za šojo, akoravno mu je bila po perju znana. Tudi njo je žrjav smrtno sovražil, a bila je previdnejša od kavke.

Ne dolgo, in lovec je preskrbel gospodu Serafinu mlado lisico. Aj, to smo imeli otročaji veselja z njo in se smejali, kadar se je igrala z domačo mačko, dokler ju ni v beg pognal Kupido. Vsaka je nato iz svojega skrivališča s strahom opazovala nezmagljivega in oblastnega sovražnika. — — —

V sobi so prepevali rumeni kanarčki in pisani liščki; zraven njih je blebetala rdeča papiga, amazonka s krasnim, dolgim repom, v veži pa se je drla zlatovranka . . .

Ljubki spomini na gospoda Serafina so se mi ostro začrtali v duha; dostikrat se povračam v mislih v otroško dobo, blaženo in srečno, ki sem jo preživel v divno lepem, romantičnem Kamniku in solze mi zalijejo oči . . .

* * *

Po dolгих, dolгих letih sem prišel zopet v Kamnik. Ni mi bil več stari znanec iz mladih let; vse se je izpremenilo, vse napredovalo. Zdelo se mi je, da sem prišel iz preproste družčine nekdanjih meščanov v sijajno, moderno družbo . . . Ozirajoč se okoli sem pričakoval, da mi zdajpa zdaj prihiti izza kakega ogla gospod Serafin nasproti. Pa zaman . . . Zdavnaj že sniva prijazni gospod pod zeleno rušo na Žalah, kjer imajo Kamničanje svoje pokopališče. Navzlic svoji bolehnosti je učakal precejšnjo starost, saj njegova dobra duša ni poznala nobenih strasti.

Človek, čudna stvar.

Francoskemu cesarju povedó nekega dne služabniki, da živi v Parizu petinsedemdeset let človek, ki še svoje žive dni ni bil zunaj pariškega mesta. Še danes ne ve — mu pravijo — kakšna je velika cesta ali njiva, ali kakšna je spomlad na kmetih. Če bi mu kdo rekel, da se je že pred dvajsetimi leti podrl celi svet razen glavnega mesta Pariza, verjel bi.

„Je li ta človek bolehen ali hrom?“ — vpraša cesar svoje služabnike.

„Ne“, odgovoré oni, „zdrav je kakor riba v vodi.“

„Je morda čemerren in že sit vsega, sebe in celega sveta?“

„O, ne! tako dobro se mu godi kakor ptiču v zraku.“

„Ali ima morda mnogoštevilno družino, za katero mora skrbeti z lastnimi rokami?“

„Ne, bogat mož je!“

„Ne ljubi se mu iz mesta“, pravijo drugi gospodje, cesarjevi prijatelji.

„Nobena reč na svetu ga ne zanima.“

Cesar se čudi taki novici in reče, da želi poznati tega človeka.

Petinsedemdesetletni starček pride k cesarju; ta kramlja ž njim prav po domače ter ga vpraša to in ono, je li že dolgo zdrav, ali se mu godi dobro itd.

„Gospod!“ odgovori starček, „zdrav sem že petinsedemdeset let.“

„Ali ste rojeni v Parizu?“

„Seveda“, reče starček, „drugače bi se bilo pač čuditi, kako bi bil prišel noter, ko še nisem bil nikdar zunaj mesta.“

„To je res čudno!“ pravi cesar, „in uprav zato sem vas dal poklicati. Slišal sem namreč, da imate skrivna pota in da hodite zdaj skoz ta, zdaj skoz ona mestna vrata iz Pariza. Ali veste, da vas imamo že dolgo na sumu in da pazimo na vas?“

Mož se zavzame nad temi besedami in se hoče zagovarjati, da je nemara to kdo drug, ki se le ravno tako piše, saj mesto je veliko in na svetu je mogoče vse. Toda cesar mu seže v besedo: „Je že dovolj, le nikar ne besedujte, upam, da odslej ne pojedete nikoli brez mojega dovoljenja iz mesta.“

Pravi Parižan ne premišlja dolgo, je li prav ali ne, kar mu zapove cesar, — marveč on stori, kar mu je bilo rečeno. Naš mož je bil pravi Parižan, a vendar je dejal nekega dne, ko je drdrala pošta mimo njegove hiše: „O vi srečni ljudje, ki smete iz Pariza.“

Izprehajal se je vsak dan po mestu a nečesa je vedno pogrešal, in ko pride nekoč domov, vzame časopis v roko ter ga bere, kakor ga je bral dosedaj vsak dan. Zdaj pa zdaj pogleda skozi okno: vse se mu zdi tako dolgočasno.

Da bi si pregnal dolg čas, hodi na izprehod, v gledališče, v gostilnico in kamor more, pa vse je tako navadno, prazno in dolgočasno.

Tako je živel prvega pol leta po obisku pri cesarju in večkrat je dejal v tem času svojim sosedom: „Prijetelji, grenko je to, če človek živi petinsedemdeset let v Parizu in še slednjič ne sme iz mesta.“ Drugega pol leta mu že nikakor ni prestatu in dan za dnevom prosi, da bi smel iz mesta, češ, da je vreme tako lepo. „Če je treba in če se cesar boji“, je dejal, „naj me spremlja kak zanesljiv cesarski človek na moje stroške.“ Toda vse zastonj, cesar mu ne usliši prošnje.

Ko mine leto in dan, kar je bil pri cesarju, vpraša svojo ženo: „Kaj pomeni ona le nova kočija na dvorišču? Ali se hoče kdo šaliti z mano?“

„Ljubi možek!“ pravi žena, „to kočijo ti je podaril cesar in zraven še privolil, da se smeš v njej voziti na izprehod, kamor se ti zljubi.“

„Kapa kosmata“, pravi mož, „cesar je vendar le dober gospod.“

„Kaj ne, jutri se popeljeva na izprehod ven in mesta?“ nadaljuje žena.

Mož nekoliko pomisli, potem pa pravi mrzlo in mirno: „To se še pokaže, če se peljeva ali ne. Če jutri ne, pa se peljeva pozneje“, in slednjič pravi ženi: „Sicer pa, kaj naj počneva zunaj? Pariz je vendarle najlepši od znotraj!“

Po Hebelnu A. K.

Le eno rožo!

Ej, kako oteplje mrzli veter ovelo listje z drevja, kako se igra z zelenim bršljanom, ki se ovija po zidovju gradiča grofa Dobrorada! Okolica je zavita v leno, sivo meglo, ki ne pusti ljubemu solncu posijati na zemljo, vmes pa padajo drobne kapljice dežja. Z veseljem opazuje vse to seveda le tisti, ki sedi v topli sobi, kakor na primer Dobroradov Slavko. Ravnokar se je naveličal igre in pristopil k oknu, kjer opazuje zdaj jesensko vreme.

Brezskrbno gleda v grajski vrt, ki je izgubil vso krasoto, katera ga je dičila spomladi in poleti. Kar ugleda poleg plota zapoznelo — rožo, katero maje jesenski veter semtertje. Takoj sklene, da ponese rožo svoji mami, kakor hitro neha deževati. Že se veseli, kako bode mama vesela tako lepe sveže rože, posebno zato, ker ji jo bo poklonil njen ljubljenec Slavko.

To premišljuje zapazi, da se pri plotu blizu rože nekaj giblje. Kar se prikaže na vrtu majhen deček, ki se plašno ozira na vse strani; sprhnelo desko v plotu je potisnil na stran in splezal skozi luknjo na vrt.

„Kaj neki hoče ta paglavec na vrtu?“ zamrmra Slavko in radovedno opazuje ubožno oblečenega dečka.

Ta se počasi približuje — roži in stegne drhtečo ročico, da bi jo utrgal.

„Čaj — kmalu ti bom pomagal!“ vzklikne Slavko razjarjen. Kakor blisk skoči od okna in zdirja z bičem v roki, s katerim se je pred kratkim igral, na vrt. Malo trenutkov pozneje stoji že pri dečku, ki drži s tresočo roko utrgano rožo.

„Fej te bodi, tat!“ zakriči nad njim Slavko ter ga ostro gleda. Tujemu dečku se začnejo ustnice nabirati na jok. Slavko pa hoče ponosno oditi in tako pokazati dečku svoje zaničevanje.

Toda glej! — deček mu ponudi rožo. Iz njegovega bledega obličja, in njegovih črnih oči odseva tiha žalost, kakor bi hotel reči: „Pusti vendar rožo meni!“

Slavko obstoji.

„Zakaj pa si utrgal rožo?“

„Ker — ker — so — —“ zajoka deček. —

„Zakaj?“ —

„Ker so mi — mamica umrli“, ihti ubožec. „Zakopati jih hočejo v črno zemljo — moja ljubo mamico — in nobene cvetice jim ne dadó, ah, in vendar so imeli mamica cvetice tako radi! Zato sem šel v gozd in iskal cvetice — pa jih nisem našel. — — Ko sem se vračal domov, sem zagledal tukaj rožo — — Oh! — nikdar še nisem ničesar vzel in mislil sem, da ne naredim greha, če utrgam to rožo za mamico. — Imel sem pred očmi le mamico — oh — in brez cvetic — in — —“.

Deček ne more dalje govoriti in glasno zajóče. Tudi Slavko ihti. — —

„Ubogi, ubogi deček“, reče jokaje Slavko in objame dečka. „Pojdi z menoj, dobil boš od moje mame mnogo več in mnogo lepših cvetic za tvojo mamico!“

Slavko pelje Milana — tako je bilo malemu tujcu ime — k svojim starišem in jim pove vse. Mama Slavka najprej pokara zaradi njegove nagle jeze, potem pa prinese Milanu najlepših cvetic.

Milanu se prikažejo svetle solze hvaležnosti v očeh, ko zagleda tako lepe cvetice za ljubljeno mamico. — — — — —

* * *

Slavkovi stariši so pozneje izvedeli, da je Milan jako dobrosrčen in zelo nadarjen deček. Svojo mamico je ljubil z vso gorečo ljubeznijo svoje otroške duše in ji bil srčno udan; zdaj pa jo je izgubil in ostal na svetu sam, zapuščen...

Zato vzamejo ubogega dečka v grad in ga dadó s Slavkom vred dobro vzgojiti. Kmalu je vezalo oba dečka iskreno prijateljstvo.

Pogosto sta hodila dečka skupaj na pokopališče ter z najlepšimi cvetkami okrasila grob Milanove mamice. —

Vsako leto, ko se je približala jesen in so v grajskem vrtu cvetle zadnje rože, je zaprosil Milan svojega tovariša, predno sta se odpravila na pokopališče, s tresočim glasom in solznimi očmi: „Le eno rožo še za mamičin grob...“

Po M. D. Ivan z Brega.

Živali — naše učiteljice.

Olga je v šoli slišala, da se lahko od vsake živali kaj koristnega naučimo, ako natančno opazujemo vse njeno dejanje in nehanje.

Ko gre Olga iz šole, sreča na potu mravljo.

„Mravlja“, reče deklica, „česa se morem od tebe naučiti?“ „Dela“, ji odvrne mravlja. „Glej, jaz vstajam zgodaj in grem še le po solnčnem zahodu počivat. Vse leto delam marljivo, akoravno vem, da za to ne dobim nikakega plačila.“ —

Olga gre dalje in pride na domači vrt. Tukaj zapazi čebelni panj, potrka nanj in vpraša: „Čebelica, česa se lahko od tebe učim?“

Čebelica takoj odgovori: „Redú. Poglej le v našo hišico! Na tisoče čebel tukaj dela in vsaka dobro ve, kje ima opravke in nobena ne zadržuje druge. Vsaka zleti pravočasno iz panja, pa se tudi o pravem času vrne domov.“ —

Nedaleč od panja zapazi Olga Davorja, zvestega psa, ki je ravno nekaj zagrebel v zemljo.

„Davor, povej mi, česa me ti učiš!“ vpraša deklica. „Varčnosti. Glej, tukaj imam mastno kost, ki mi je ostala pri obedu. Ker sem sit, sem jo zagrebel in shranil; ko bom zopet lačen, bode mi prav dobro teknila.“ —

Olga pride na dvorišče. Na plotu stoji petelin in poje svoj kikeriki.

„Petelinček“, reče deklica, „česa neki pa se naj od tebe učim?“ „Zgodaj vstati“, odvrne

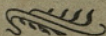
ji petelin. „Komaj pošlje zlato solnce svoje prve žarke na zemljo, se že zbudim in zapojem svojo jutranjo pesem. Zapomni si dobro: „Rana ura — zlata ura. Ako začnemo svoje delo zarana, gremo lahko zgodaj počivat.“ —

V kuhinji najde Olga mačk^o, ki se je pridno umivala.

„Mucika“, vpraša deklica, „česa naj se od tebe učim?“

„Snažnosti. Jaz ne morem trpeti niti najmanjšega madeža na svojem kožuščku. Zakaj vem, da imajo ljudje tistega najrajši, ki je vedno lepo umit in čedno oblečen. Zato se vedno umivam in ni se mi treba sramovati, naj pride kdor hoče.“

Olga si dobro zapomni vse, kar je izvedela od živali, in si misli: Vedno hočem biti delavna, redna in varčna, vstajala bom zgodaj ter bom vedno snažno oblečena, da se mi ne bode treba sramovati pred živalmi.“ *Poslov: Ivan z Brega.*

Še nekaj boljšega!

(Vesela dogodbica iz življenja nekega cesarja.)

Cesar Jožef II., sin blage cesarice Marije Terezije, je imel navado, da se je vozil sam, v preprosti obleki, nepoznan med ljudstvom okrog, da se je na tak način temeljito poučil o vseh razmerah ter jih, ako je bilo mogoče, popravil

in izboljšal. Tako se je zgodilo nekoč, da se je vračal ta človekoljubni vladar z majhnega sprehoda v stolno mesto in sicer v prav skromnem, a pokritem vozičku. Oblečen je bil spet preprosto in konjička je poganjal sam. Da je začelo sredi poti močno deževati, to našega cesarja ni nič motilo, saj je sedel v lepo pokritem vozičku.

A tem neprijetneje se je zdelo to vreme lepo oblečenemu meščanu, ki je istotako korakal proti glavnemu mestu. Gotovo je bil zelo v skrbeh za svojo novo suktnjo, katero je začel dež dobro obdelovati, zakaj sicer bi ne dal vozniku znamenja, da naj ustavi. To je naš prijazni voznik rad storil ter dovolil meščanu, da je vstopil v voziček in sedel tik njega. Med vožnjo sta se pogovarjala to in ono. Končno pove odkritosrčni meščan tujcu, da prihaja pravkar od bogatega obeda, ki ga je imel pri svojem dobrem prijatelju, cesarskem gozdarju v bližnjem selu.

„I kaj pa ste jedli dobrega?“ vpraša cesar uljudno odkritosrčnega meščana.

Meščan se skrivnostno nasmehne ter reče:

„Uganite!“

„No, kaj bi utegnilo biti — morda močna vinska juha?“

„Nikakor ne — še nekaj boljšega!“

„Torej gotovo kiselo zelje s klobasami?“

„Še nekaj boljšega!“

„Tedaj pa morda celó pražena piščeta?“

„Motite se, gospod, še nekaj boljšega“, odvrne ponosno meščan.

„Boljše jedi, kakor so pražena piščeta, pa res ne poznam“, odgovori smehljaje se cesar Jožef. Meščan ga potrka na ramo, namuznivši se in pravi: „Fazana sem jedel, moj ljubi — pravega fazana iz cesarjevega zverinjaka. — Kaj boljšega si pač človek ne more misliti!“

„Kaj ne, da bi tega ne mogli uganiti?“

„I seveda ne, tega bi gotovo ne bil uganil“, pravi smeje se cesar.

Med tem sta se približala mestu in cesar vpraša svojega spremljevalca, kam ga naj pelje, ker ga hoče spremiti do doma.

Meščan se nekoliko časa brani, potem pa vendar hvaležno sprejme prijazno ponudbo nepoznanega mu gospoda. Vendar pa si dovoli še sledeče vprašanje: „Rad bi vendar vedel, s kom imam čast in komu sem dolžan toliko hvaležnosti?“

„Uganite!“ odvrne cesar, kateremu je bilo to vprašanje kakor nalašč.

„Gotovo ste vojak“, pravi meščan ter opazuje tujca nekoliko časa s paznim očesom.

Cesar prikima.

„No, morda ste poročnik?“

„Kaj še! Še nekaj boljšega!“ odvrne cesar, natančno ponavljajoč meščanove prejšnje besede.

„No, torej stotnik.“

„Še nekaj boljšega!“

„No, morda celo polkovnik?“

„Nikakor ne! — Še nekaj boljšega!“

Zdaj je začelo prihajati našemu meščanu nekako vroče.

„Feldmaršal!“ je vzkliknil ter se boječe stisnil v kotiček.

„Ne! Še nekaj boljšega!“ odgovori majaje z glavo.

Meščanu se je hkratu zasvetilo nekaj v glavi. Ogleda si svojega soseda pobliže.

„O Bog! — Cesar!“ vzklikne prestrašeno in skoraj bi se bil v ozkem vozičku spustil pred cesarja na kolena. Milo je prosil sedaj odpuščenja in milosti, da bi cesar ustavil ter mu dovolil izstopiti.

Cesar pa se smeje in pravi: „Ne tako, moj ljubi! Verjamem vam, da bi se me zdaj, ko ste pojedli mojega fazana, radi rešili. Pa iz tega ne bo nič. Ker sva se tako dogovorila, zato vas popeljem do vaše hiše.“ —

Jeli še naš meščan pozneje večkrat hodil k svojemu prijatelju — gozdarju — jest cesarjevih fazanov ali ne, o tem zgodovina molči.

Tudi o tem se ne ve nič, jeli imel gozdar pravico, postreči svojemu gostu s cesarjevim fazanom ali ne. Ako si je cesarski služabnik prisvojil fazana na nepošten način, tedaj je dobil gotovo za to zaslužen kaznen. Morda ga je cesar celo odpustil iz službe. Kdo ve? *Anton Kosi.*

Nezadovoljni osel.

Imel sem zelo pridne učence. Vestno in natančno so izpolnjevali svoje dolžnosti. Zato pa sem imel te šolarje tudi zelo rad in večkrat sem jim pripovedoval kako mično povestico — krajšo ali daljšo. Ne samo za kratek čas, marveč tudi zato, da bi povzeli otroci iz pripovedke kak nauk za življenje.

Nekega dne sem pripovedoval svojim učencem to-le kratko basen:

Huda, ostra zima je. Osel dregeče od mraza v svojem hlevu ter žveče suho slamo. „Oh, da bi prišla že skoraj ljuba pomlad“ — tako zdihuje ubogo živinče — „takrat me ne bo več zeblo in namesto slame se najde kaj zelenega, kaj svežega.“ —

Nastopilo je toplejše vreme in osel je dobival zeleno klajo; toda s pomladanskim časom se je začelo tudi mnogo raznega dela in naš sivec se je kmalu naveličal i pomladi: zahrepenel je po poletju. Prišel je tudi poletni čas, ž njim pa žetev. O kako zelo se je mučil sedaj ubogi osel, ko je spravljal žito s polja domov ali pa v mlin. Bridko je zdihoval ter željno pričakoval jeseni. Tudi tega letnega časa se je včakal naš nezadovoljnež. Ali zdaj se je začelo še le pravo delo. Jabolke, grozdje in drugo sadje je dozorelo, ljudje so se začeli pripravljati na zimo in pri vsem tem delu jim je moral pomagati osel. Vedno

je bil vprežen; zdaj je nosil, zdaj vozil, pozno do trde noči mu niso dali miru. Zdelo se mu je, da se mu še nikoli ni godilo tako slabo. Sedaj si je želel mirú, želel si zopet zime. . . .

Tukaj sem prenehal, zakaj basni je konec.

Rad bi se prepričal, imam li v šoli kakega prav bistrumnega otroka, ki bi mi znal povedati nauk, ki nam ga ponuja ta basen. In glej! Takoj se oglasi deček iz predzadnje klopi in reče: „Basen, ki ste nam jo pripovedovali, nas spominja onih ljudij, ki niso nikoli zadovoljni s svojim stanjem ter si vedno nečesa želijo. Ko pa isto dosežejo, se zbudi v njih nova nezadovoljnost in zopet bi si radi izpremenili svoje stanje. Končno dospejo s svojimi željami tja, kjer so bili sprva.“ Tako nekako mi je odgovoril na moje vprašanje deček. Kaj porečete, otroci, jeli prav odgovoril moj učenec?

A. K-i.

Poučne črtice.

Nekoliko o užigalicah ali žveplenkah.

Sestavil *I. N—r.*

Znano nam je iz zgodovine, kako so v starih časih narejali ogenj. Manj olikani narodi so drgnili jeden kos lesa ob drugega; Indijci, Grki in Rimljani so s pomočjo motvoza vrteli palico v leseni podstavi, dokler se ni unela, a naši pradedje so zanetili ogenj s kresilnim kamenom in z drevesno gobo. Da to ni bilo posebno prijetno in urno delo, si lahko mislimo. Pravili so mi oče, kako pazljivo so gledali vsako jutro, pri katerem sosedu se bo prej pripodil dim iz dimnika in potem hajdi tje, prosit ognja. Rešeni so bili na ta način mučnega pihanja tleče hrastove gobe. Koliko olajšanje je nastopilo z izumitvijo užigalic: samo en potegljaj in že ima človek ogenj.

Prvi izumitelj užigalic je bil zdravnik Karl Saoria (l. 1831.) in ne vede za njega je l. 1832.

užigalice izumil Avstrijec Friderik Kammerer. A ta mož je kljub svoji prekoristni izumitvi ostal vendar le siromak do smrti.

Ne sme pa se misliti, da je preprosto ljudstvo takoj seglo po užigalicah ter se jih izključno posluževalo.

Nikakor ne! Le počasi so se ljudje užigalnimi klinčkom privadili. Vzrok temu je bila prvotna visoka cena užigalic, potem pa tudi trma starih ljudi, ki se navadno branijo vseh novotarij, trdeč, najbolje so šege in navade njihovih očetov. No, danes so užigalice tako po ceni (100 za 2 h), da si jih lahko vsakdo kupi.

Gotovo ste radovedni, kako narejajo užigalice. To delo ni tako jednostavno kot bi si kdo mislil. —

Pred seboj imamo navadno užigalico ali žveplenko. Temu tankemu, priprostemu možičku z rudečo kapico in rumenim ovratnikom se pač ne pozna, da se je ž njim trudil drvar v gozdu, rudokop pod zemljo, beduin v arabski puščavi, deček v preprosti kočici, kemik v svoji kuhinji in trgovec v velikem mestu, predno je prišel na očetovo polico. Najložje delo sta pač imela drvar in deček, dasiravno se je prvi pošteno trudil, podirajoč in žagajoč drevesa, uni pa si ožulil delavni roki, rezaje lesene klinčke.

V največji nevarnosti je bil Arabec, ko je po akacijah svoje domovine zbiral gumi, ono sivo, trdo tekočino, ki se naredi iz akacijinega

soka pod uplivom žgočega pustinjskega vetra. Pretila sta mu pri tem poslu ugonobiti življenje samum in lev, hotela ga je pokončati žeja in izguba kamele. Štirikrat mu je režala smrt v obraz in vsikdar v strašnejši podobi. Težko bi hotel z njim menjati rudokop, četudi njemu preti večkrat smrtna nevarnost.

Najložje delo ima pač trgovec. Treba mu je užigalice le prodajati in koncem leta se lahko veseli izkupljenega dobička. Le se ne smejte! Čeravno se dobi 100 užigalic za 2 h, nabere se vendar pri ogromnej množini prodanih precejšnja vsotica. Tudi Rotschild je baje začel s prodajanjem užigalic, a danes šteje milijone.

Izmed vseh navedenih ima kemik najvažnejši posel pri tvoritvi užigalic, ker mora narediti kapico, ki se pri drgnjenju vname. To pa ni kar tako kot bi iz rokava stresel. Vsaj začetek je bil zelo težaven, a ne toliko delo samo na sebi, kolikor izumitev one tvarine, ki se v to svrho rabi. Treba je bilo odgovoriti na razna vprašanja, ki pridejo v poštev. In to je bilo ravno težavno. Kako napraviti užigalico, da se bo lahko vnela? Mož je stvar umel. Razmotrival je tako-le: Lesen klinček moram obleči v neko snov, ki se vname pri zelo nizki stopinji toplote.

V to svrho bi porabil na ognju razpuščeno žveplo. Pomočil bi ga v rumenkasto tekočino ter ga posušil. Kako pa naredim, da se mi vname žveplo in od tega les? Pomagati mi mora fosfor,

tista čudna snov, ki jo nosimo v kosteh kot v kaki lekarni. A fosfor je preveč nevaren. Vname se na suhem sam od sebe ali pa če ga pomamemo med prsti; toda to samo pod uplivom kisika. Ako mu odtegneš kisikov pristop, je fosfor mrtva snov, ki ni nevarna. Kisik pa mu odtegnem, ako ga zavijem v gumijev žlem. No, sedaj sem pa spet pri starem. Fosfor in žveplo se mi ne vnameta. Kako si naj pomagam sedaj? Primešati moram fosforu neko snov, ki ima toliko množino kisika, da ga lahko po potrebi posodi fosforu za vnetje.

Taka snov je magnezija ali mangan, ki ga rabijo lončarji za rujavi lošč ali lazuro.

Ko je kemik pretuhtal vse to, naredi poskus. S kleščicami potegne iz vode neko kot prst debelo, vosku podobno reč; odreže urno košček in ga vrže v posodico s toplo vodo. To je fosfor. Imeti ga mora shranjenega v vodi, ker bi se mu na zraku vnel.

Ko je odrezani košček tako dolgo mešal s stekleno paličico v topli vodi, da se je raztopil, vsiplje še v posodico zdrobljene magnezije, pridene določeno količino gumijevega žlema ter vse skupaj pomeša v testo.

V to pomoči z žveplom namazan klinček in — užigalica je gotova. Ko se je posušila, treba je samo s fosforjevo kapico kje podrgniti, fosfor se vname, od tega žveplo, od žvepla les in — užigalica gori.

Ko sedaj vemo, kako se naredi jedna, umeli bodemo tudi izdelovanje užigalic na debelo. V to svrho se rabi večinoma jelkin, smrekin, trepetlikin, izjemoma tudi borov les, katerega zrežejo na kocke ter ga razkoljejo na klinčke. Poslužujejo se tuintam posebnih stružcev. Kolikor lukenj ima stružčevo železo, toliko okroglih klinčkov se vreže objednem.

Na Švedskem razrežejo deblo na 35—40 *cm* dolge hlode, je olupijo in posamezno pritrdi v strugalnico (Drehbank) s 35—40 *cm* širokim nožem. Strugalnica hlod vrti, nož pa reže 1 *m* debelo leseno plast, katero prerezuje istodobno 8 navpik stoječih nožev v 4—5 *cm* široke trakove, ki se potem v rezalnici razrežejo v klinčke. Ti se v posebnem stroju osnažijo, povežejo v snopičih med pripravne deščice tako, da molé njih konci enako daleč ven. To se izvršuje zopet s strojem, ki ga nadzoruje en deček. V jedni uri na ta način poveže 5—600.000 komadov.

Ti skladi se pomočijo v žveplo, se otresejo in posuše. Za en milijon užigalic se porabi 8 *kg* žvepla. Tako pripravljeni klinčki se potaknejo v prej opisano fosforjevo mešanico in — delo je dovršeno. Omeniti je le še zlaganje v papirnate zavoje, kakoršni se prodajajo po 2 h. Te užigalice so najcenejše. Ker imajo žvepleno omako, imenujejo se žveplenke. Vnamejo se povsod, koder se drgnejo.

Imamo pa tudi užigalice, ki se vnamejo le na posebnem drgalu; imenujemo je švedske. Prodajejo se v škatljicah, katerih dve stranici služita kot drgalo. Pomazani sta s posebno kemično sestavo, ki se ravna po tvarini, iz katere so narejene užigalice. Za švedske užigalice brez žvepla s tremi deli gumijeve raztopine se rabi drgalo sestavljeno iz 7 delov železnega kroča, 3 delov steklenega prahu, 9 rudečega fosfora in 1 dela kleja. Ker se te užigalice unamejo le na škatljici z navedeno drgalno mešanico, niso tako nevarne kot žveplenke. V obče pa moramo z užigalicami previdno ravnati, ker se je po neprevidnosti pripetilo že neštivilno nesreč.

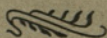
Dasiravno je užigalica majhna, upepelila je že poslopja, vasi, gozdove ali cela mesta in to po neprevidnosti odrastlih ali pa otrok, ki so se igrali z užigalicami. Zapomnite si dobro, užigalice so prekoristna reč, a igrača niso.

Pregovori, izreki in pametnice.

- * Kdor se malih grehov ogiblje, ne zabrede v velike.
- * Najboljše in najcenejše, kar more človek vsak čas dajati, so lepi zgledi.
- * Le to je v resnici drago, česar za denar ne moreš dobiti.
- * Ne sodi človeka nikoli po njegovi obleki, tudi ne po njegovih besedah, marveč po njegovih dejanjih.
- * Ne zaničuj in ne žali nikogar, zakaj vedi: kdor je preslab, da bi ti koristil, je lahko dovolj močen, da ti škoduje.
- * Nevoščljivec postane slok od mašče svojega bližnjika.
- * Človek premore mnogo, ako si le zaupa mnogo.
- * Z umazanim prstom ne kaži nikoli za drugim.
- * Z molčanjem in premišljevanjem ne moreš žaliti nikogar.
- * Stvari, kateri se ne moreš ogniti, idi nasproti.
- * Zvestoba in prijateljstvo se ne kažeta v besedah, ampak v dejanjih.

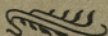

Razne stvari.

Kako naglo leti lastovka Poskusi so pokazali, da preleti lastovka v eni sekundi 60 *m* daleč. Za potovanje iz severne Afrike k nam potrebuje približno pol dneva.

Kaj je storiti, ako je komu „zaletelo“. Ker se nahajata požiralnik in dušnik ali sapnik drug za drugim, zgodi se čestokrat, da nam, hotočim jed ali pijačo požreti, pride kaj od nje v sapnik. V takem primeru pravimo, da nam je „zaletelo.“ Ako je komu zaletelo, se navadno nalahko bije po hrbtu, da se dotičnik iznebi tega, kar se mu je vrinilo v sapnik. Bolje nego trkanje po hrbtu pomaga, ako dvigne oni, kateremu je zaletelo, obe roki kvišku ter ji tako dvignjeni nekoliko časa drži. Prsi se mu vsled tega močno razširjajo, in jed ali pijača, ki mu je po neprevidnosti prišla v sapnik, skoči iz njega.

Madeže od olja, masla in masti moreš odpraviti iz volnenega sukna na ta način: Omoči madež z vodo, vzemi gobico ali cunjico ter jo pomoči v terpentinovo olje ali v bencin; z gobico ali cunjo potegni parkrati preko madeža. Nato položi košček filtrirnega ali pivnega papirja na madež ter podrgni po njem z vročim likalnikom. Končno blago operi v vodi, v kateri se je raztopilo milo.

Kratkočasnice.

Čemu so oči

Učitelj (v 1. razredu): „Čemu ima človek oči?“
— Mala Nežika: „Zato, da jih zapre, kadar spi.“

Iz vojašnice.

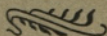
Stotnik: „Čujte, korporal! Došla mi je pritožba, da se sliši ob četrtkih silno žvižganje iz vojašnice. Zakaj?“ — Korporal: „Javim ponižno, gospod stotnik, jaz sem zaukazal žvižgati. Ob četrtkih imamo namreč cmoke (knedlje), vojaki režejo zemlje, in ko bi ne žvižgali, bi vse sproti pojedli.“

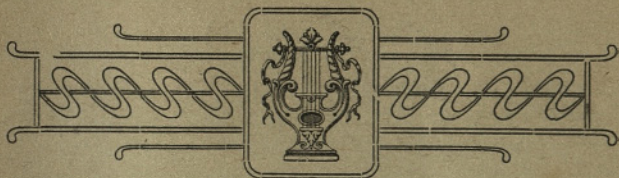
Izgovor.

„Zakaj si bil danes po šoli zaprt?“ vpraša strog oče svojega sinčka. — Sinček: „Zato, ker se je sosedov Jakec pred šolo tepel!“ — „Radi tega vendar nisi bil ti kaznovan!“ — Da, oče, a on se je tepel z menoj!“

Ne more najti.

Oče: „Kaj pa iščeš tako skrbno po pratiki?“
— Sinček (učenec 1. razreda ljudske šole): „Rad bi našel god našega g. učitelja.“ — Oče: „Kako pa je tvojemu g. učitelju ime?“ — Sinček: „Simonič.“

Glasba.

Veseli hribček.

Živahno.

Narodni napev; harm. A. K.

mf
1. En hribček bom ku-pil, bom tr-te sa-

mf
dil, pri- ja-tle po - va-bil še sam ga bom pil. La

la - la - la - la - la - la - la - la - la - la - la - la - la

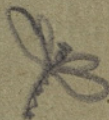
la-la-la - la. Tra - la, tra-la-la, la,

f Tra - la, *p* tra-la-la - la.

Tam gori za hramom
 en trsek stoji;
 je z grozdem obložen,
 da komaj drži.
 La, la . . .

Že čriček prepeva,
 ne more več spat,
 v trgatev veleva,
 spet pojdemo brat.
 La, la . . .

Konjiči škrebļajo
 in vozijo težko,
 ker vince peljajo,
 ki je močno sladkó.
 La, la . . .

Zmešana štrema

ali

kitica zastavic, rebusov, demantov in raznih drugih zabavnih nalog

I.

1. Katera hiša je vedno davka prosta? *Polzeva.*
2. Drobno je za eno roko, kljun jeklen, rep lanen. Kaj je to? *Sivanka in sukaneč.*
3. Kaj ima največ voglov? *Rešeto.*
4. Kateri rokodelci hodijo rakovo pot? *Vrvarji.*
5. Drdrači drdrajo, mrmrači mrmrajo, belo grofinjo peljajo. Kaj pa je to? *Pšenica, kadar se melje.*
6. En klobuk, pa dve glavi; en rep, pa dve roki; štiri nosnice, dve škornjici, šest nog po štirih gre; kaj je to? *Ježdec na konju.*
7. Katerim cveticam mraz najmanj škoduje? *Ledenim.*
8. Kaj je lisici najbolj podobno? *Lisjak.*
9. Kaj je med goro in dolino? *Besedica „in.“*
10. Kdo nam zvesto čuva naše blago, pa je vendar večkrat v ječi? *Ključ.*

II.

S četirimi sem reka,
ki v Dravo se izteka,
brez prve črke sem kazalo
ki časa nam naznanja malo.

III.

Pri luči te spremljam,
za tabo hitim;
v temoti pa hitro
od tebe zbežim.
Povej, kdo sem?

IV.

1 2 3 . . . veliko je mesto,
v srcu Rusije leži;
3 1 2 . . . sad, ki se prav
često iz Italije dobi.

V.

Demant.

(Sestavil Ivo z Brega.)

	a	a	a		1. samoglasnik
	c	c	e	i	2. vrsta živali
i	i	m	m	m	3. mesto v Italiji
n	p	r	r	r	4. grad pri Trstu
r	t	t	t	t	5. dišava
	u				6. žensko krstno ime; zaimek
					7. samoglasnik.

Ako se demant prav reši, se čitajo v vrstah od leve proti desni in od zgoraj navzdol iste besede.

VI.

Ako si dober računar, iz-
delaj te-le računske naloge!

1	krat	9	in	2	je?	
12	"	9	"	3	"?	///
123	"	9	"	4	"?	///
1234	"	9	"	5	"?	///
12345	"	9	"	6	"?	///
123456	"	9	"	7	"?	///
1234567	"	9	"	8	"?	///
12345678	"	9	"	9	"?	////////
123456789	"	9	"	10	"?	//////////

Ali se ne čudiš zanimivim
vsotam, ki je dobiš pri po-
sameznih računih?

Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem zvezku „Zabavne knjižnice“. Imena rešilcev se naj vpošljejo pod naslovom: Uredništvo „Zabavne knjižnice“ v Središču (Štaj.) vsaj do 1. februarja prih. leta.

Razveza zmešane štrene

v 11. zvezku „Zab. knjižnice“.

II.

Pik — kip.

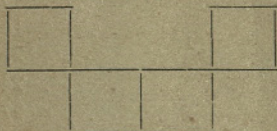
III.

Bor — rob.

IV.

Kdor sam sebe povišuje
prazno glavo oznanjuje.

V.

VI.

1. Položi jednemu luč na glavo,
ta je gotovo ne bode videl,
čeprav ima oči odprte.
2. Suha trava = seno.

Te naloge so prav rešili: Konrad Vrabl, trgovski učenec pri Sv. Pavlu v Sav. dolini, Štefanija Leban, učenka „Šolskega doma“ v Gorici, Marija Birdja, učenka 5 razr. pri Sv. Križu na Murskem polju, Marica Pirnat, učenka in Nande Pirnat, učenec pri Šmartnem pri Slov. Gradcu in Franc Dečko, gimnazijec v Mariboru.

KAZALO.

	Stran
Denarje bo kupila	3
Dva brata in zlato	4
Stric Jernejev kovček	7
Kmet in Smrt	10
Na dveh pogrebih	13
Gospod Serafin	14
Človek, čudna stvar	21
Le eno rožo!	24
Živali — naše učiteljice	27
Še nekaj boljšega!	28
Nezadovoljni osel	32
Nekoliko o užigalicah ali žveplenkah	34
Pregovori, izreki in pametnice	40
Razne stvari	41
Kratkočasnice	42
Glasba	43
Zmešana štrema	45
Razveza zmešane štrene	47

